

Одлазак патријарха Павла никог није оставио равнодушним. Српска јавност, за његовог времена, преживела је слом комунистичког поретка, погром српског становништва РСК, Босне, Херцеговине и Хрватске, отцепљење и расрбљавање Црне Горе, трагикомично окретање македонских Словена против православне браће Срба, окупацију Косова и Метохије и, напokon, распад Србије.

Јавност је била разочарана слабошћу институција српске државе. Све се рушило и то од када је, пред крај живота, патријарх Герман успео да ојача Цркву и приведе крају градњу храма Светог Саве на Врачару. Пред човеком аскетом, патријархом Павлом, стајао је задатак учврћења православља, притиснутог од комуниста и Ватикана, и изналажење путева духовног препорода, који би народ учинио отпорнијим на нове изазове. Његова посвећеност вери помогла је да постане омиљен и поштован у православном свету али зле прилике, у којима су се нашли јужни Словени, запечатиле су његову харизму. Народ се, тражећи човека који може да убрза и прекине раздобље кризе, поверио Слободану Милошевићу, потом Ђинђићу, Коштуници, Тадићу, без успеха. Увек се осетио насамарен и обманут. Пошто је преминуо патријарх Павле, масе су схватиле да су тражећи државника нашле духовника. Самооткривање масе су претвориле у број. Милиони људи у Београду и свим православним храмовима у четвртак 19.11.09, испратило је човека који им је тихо показивао пут спасења. Патријархов позив: будимо људи, прихватиле су масе у достојанственом мимоходу. Јавност је наслутила да међу архијерејима има оних који су сматрали да је народ заборавио остарелог и болесног Патријарха. Маса су без гласа поручиле световној и црквеној влади: заборавили сте Патријарха али ми нисмо! [1] Верници су поручили синоду да српска Патријаршија не треба да буде православни Ватикан нити пак, место агитације политичара које народ није прихватио. Колона иза његовог *отвореног*

ковчега права је опасност за оне који се плаше врлине и прижељкују слабост.

[2]

Из тог разлога политичка јавност, посебно она обдарена агилном србофобијом, негодовала је.

Пажња јавности у данима жалости, била је окренута Патријарховим упечатљивим особинама. Пре свега посвећености молитви, скромности, штедљивости и складном животу. Поседовао је харизму која је извирала из кроткости и благог односа са верницима и другим људима. Као што је приметио Макс Вебер, харизму поседују пророци и вође који опчињавају масе и постају предмет њиховог обожавања. Такви су били Черчил, Стаљин, Де Гол, Мојсије. Харизма никада не излази из материјалног богатства или владарског обележја, већ из дара и односа следбеника и вође. Недокучивост харизме лепо описује Шекспир у комаду *Краљ Лир* (чин први, сцена четврта) следећим дијалогом:

Краљ Лир: Препознајеш ли ме ти, пријатељу?

Кент: Не, господару, али у вашем држању има нечег што ми даје жељу да вас назовем господарем.

Лир: А шта је то?

Кент: Узвишеност.

Патријархова старовременост учвршћивала је његову харизму која обнавља прошлост (столетну), подстиче осећања и слике похрањене у сећањима и традицији. Његова појава непрестано је обнављала сећање на личности (Свети Сава, Немања, Лазар...) које су одиграле знатну улогу у прошлости предака, и носталгију маса, једини рај из кога их нико не може изгнати. Патријархов одлазак, у време великих искушења за цркву и народ, освежио је успомене, олакшао идентификацију са прошлим јунацима и градитељима државе. Његов живот духовни је реликт старе аристократије која данас не постоји а некада је подстицала разговоре о темама важним за живот и будућност свог народа. Премда патријарх Павле није био политички вођ, ганутош народа насељеног дуж слиивова Саве, Купе, Дрине, Зете, Неретве, Мораве, Вардара и Тимока, још је загонетнија и упечатљивија.

Ретки појединци, изражавали су нетрпељивост према блаженопочившем патријарху Павлу и, посебно, према његовим поштоваоцима. Они су исказали свој немир и скренули пажњу на једну, на први поглед, споредну, политичку страну церемоније сахране.

Места масовних окупљања

Највећи број учесника на једном великом скупу, после митинга на Газиместану 1989. године, забележен је на сахрани Патријарха Павла. Разни политички протести у последње две деценије, које су предводиле тадашње страначке водите није одјекнуо ни

коснуо јавност као испраћај Патријарха. На сахрани јавност је, на кратко, преображена у масу. Преображај је доживела да би опстала. Променом агрератног стања из етра, на кратко, прешла је у чврсту фазу, потврдила се и опет вратила у етар.

То је међу неким српским политичарима и активистима, који Србе и Србију гледају туђим очима, изазвало констернацију и бес. Зашто? Одговор на ово питање давно је назначио Тард, уочивши да, откада су масе претворене у јавност, вође у лику публицисте, обликују јавност. Савремена гласила, телевизија и интернет, учврстиле су ауторитет и моћ публициста и на нашим просторима. [3] Успостављени поредак јавности у Србији нарушио је испраћај Патријарха и довео у питање слику коју свакодневно стварају једнолична гласила посвећена очувању постојећег устројства. Велики погребни скуп одједном је све поједноставио а масе извео на пут обједињења у Христу. Раштркани по кућама, осамљени пред телевизорима, појединци су се сабрали у масу и иступили на улице Београда и у храмове широм света. Фрагментарност живота појединца замењена је саборношћу православних верника.

Оно што сваку нелојалну и несигурну власт забрине јесу масовна окупљања поданика на местима на којима се слободно разговара, а посебно она где ствари нису под контролом главног уредника или водитеља, каква је била улица притиснута стотинама хиљада људи у време сахране. Брига неформалних политичких група, поводом сахране, извире из истог језгра напетости које је распламсавало хајку против београђана прошлог лета након, јавности *неразјашњеног*, суровог убиства несрећног француског држављанина Татона. Власт је ослушкујући жамор маса правилно оценила да би ваљало смањити побуњенички потенцијал становништва забраном рада 14 навијачких група које могу постати језгра немира.

[4] Асанација стадиона, улица, кафана, тргова, универзитета, заједно са пацификацијом јавности, чини се властима, може предупредити непожељни покрет маса. Власти се варају. То уверење развејала је сахрана патријарха Павла која није личила на карневале, рушење берлинског зида, протесте имиграната у Паризу, протесте српске опозиције с краја прошлог века или обојене револуције. Верски обред постао је нема побуна прибраних маса. После сахране дошло је смирење и цео догађај потиснут је са површине привидно разноврсног политичког живота, бременитог распадом државе и друштва и новим скандалима.

Сахрана Патријарха, проницљивим посматрачима, наметнула је тему за размишљање: да ли је у пацификованој Србији могућа побуна? Докле може досегнути незадовољство и како се може бранити успостављено устројство овог дела света? Погребна поворка обзнанила је конкурс за вођу незадовољних маса кога, још увек, не познајемо. И страхове бучних критичара који су слаби у игри великих бројки.

[1] Епископ захумско-херцеговачки Григорије, помало збуњено, приметио је да је Патријарха, смештеног у болницу, за две године понеко заборавио те је бројност верника на сахрани била изненађење. Телевизија *Студио Б*, **19. новембар, емисија У центру**.

[2] Огласило се више критичара блаженопочившег Патријарха и његових поштовалаца. Упорни критичар разних српских слабости, политичар и психолог, Жарко Кораћ протествовао је против организације сахране Патријарха Павла. Он је огорчен сахраном те закључује: „И тако су држава и црква све изневерили. Прва свој сопствени устав, а друга животни пример свог преминулог патријарха, који популарност није стекао бавећи се политиком, већ дајући пример стилем свог живота.

<http://www.e-novine.com/stav/32343-Poruka-otvorenog-kovega.html>

[3] У Србији публицисту је заменио аналитичар. Наиме, новинарство, грубо покорено од наших великаша, нема свој лик већ је амебоидно и бледуњава те снагу јавних гласила крепе угледне личности из науке, политике и културе. Ваљало би разликовати неколико група аналитичара: а) аутори којима је мишљење главно животна занимање и који нису егзистенцијално зависни од јавно саопштених анализа, б) људи праксе – политичари и бивши политичари и в) новинари који живе од писања новинских текстова. Два јунака, с краја 20. века, Жељко Ражнатовић, познат по надимку Аркан, и Славко Ђурувија, били су предмет пажње свих врста аналитичара а прикази њихових живота сведочанство је моћи обликоване јавности. Обојица су, по извештајима штампе тога времена, потекли из разлитичих миљеа, заузели супротне политичке стране. Први је себе сматрао борцем за физичку слободу српског народа а јавност је провоцирао и пркосио јој на различите начине. Најдаље је отишао пошто је ушао у Парламент, ослонац јавне политике модерних и слободних држава, китећи се надимком Тајни (лат. *arcānus*). Други је тврдио да се бори за слободу гласила и политичку слободу као новинар, а при том је тајио своју прошлост. Објица су умрли насилном смрћу у различитим акцијама асанације ратног подручја. Ни после смрти Ражнатовића и Ђурувије њихове потпуне и веродостојне биографија нису написане и обзнањене што противуречи почастима које су уживали или још уживају у српском друштву. Маркетмејкери српске јавности, њихове ликвидације приказују као симбол гигантске борбе добра и зла у српском народу. После Обилића, за слободу Србије пали су Аркан и Ђурувија, излази из писања наших независних медија!

[4] <http://www.srbijanet.rs/vesti/hronika/33845-dokazi-za-zabranu-navijackih-grupa-stigli-u-sud.html>